

Ivan Kovačević

Kuka ili sekira – epilog ljubavne scene na *Lover's Lane**

Apstrakt: Legenda o paru koji je, sticajem okolnosti, izbegao smrt u susretu s manijakom koji ima kuku umesto ruke, jedna je od desetak klasičnih urbanih legendi koje su izazvale folklorističku pozornost tokom šeste i sedme decenije dvadesetog veka. Najznačajniji angloamerički folkloristi su legendi o "Kuki" posvetili cele radove ili značajna mesta u radovima posvećenim urbanim legendama kao folklornom žanru. U ovom radu se legenda o "Kuki" posmatra u bliskoj vezi sa legendom o smrti dečka ("Boyfriend's death") i hermeneutičkim tumačenjem legende, te njenom kontekstualizacijom u socijalnu realnost seksualnih odnosa vremena u kome se te legende javljaju, dolazi se do socijalnih determinantni stvaranja legendi i načina njihovog generisanja.

Ključne reči: urbane legende, Amerika, legenda o "Kuki", "Hook", legenda o dečkovoj smrti, "Boyfriend's Death", *Lover's Lane*, seks u automobilu.

Epistemičko izjednačavanje antropološkog proučavanja stanovnika nekog polinežanskog ostrva s proučavanjem američke srednje klase, bilo iz velegrada, bilo iz "Midtauna", odnosno proučavanja preostalih žitelja planinskih sela i pašnjaka dinarske zone sa proučavanjem prolaznika i stanovnika Knez Mihailove ulice u Beogradu, otvorilo je mogućnost tumačenja urbanih legendi, masovno pričanih i širenih u urbanim sredinama srednjoklasne Amerike početkom druge polovine dvadesetog veka.¹ Urbane legende zanimljive, po načinu nastanka i širenja, ali i po snažnom efektu koje proizvode, privukle su pažnju srpskih istraživača i kada su u Srbiju stizale kao puki odjek neke američke/globalne legende² i

---

* Tekst je rezultat rada na projektu "Antropologija u XX veku: teorijski i metodološki dometi" (br. 147037) koji u celosti finansira Ministarstvo za nauku i tehnološki razvoj Republike Srbije.

¹ O uzrocima otvaranja mogućnosti proučavanja Amerike i uspostavljanja dvosmernosti antropološkog istraživanja vidi I.Kovačević, *Urbane legende – američki i/ili globalni folklori, Etnoantropološki problemi*, God. 2. Sv. 2. Beograd, 2007.

² Vidi analize legendi o aligatorima u njujorškoj kanalizaciji, izlivanju betona u automobil ženinog "ljubavnika", zatim legendu o srečnoj kupovini "Poršea" za 50 do-

kada su bivale prihvaćene, domestifikovane i transformisane sa punim dejstvom u srpskoj sredini.³ Stoga je sasvim moguće da se u Srbiji proučava i legenda o "Kuki" koja nije stigla ni redovnim putevima pristizanja urbanih legendi, niti je domestifikovana, već je poznata samo u transformisanoj/deformisanoj popular-kulturnoj formi horor filmova B i C produkcije.

Uvod u "Kuku"

Urbana legenda o manijaku koji prepada zaljubljene parove i koji ima kuku umesto ruke, najčešće nazvana, sasvim jednostavno, "Kuka", prelama skoro celu istoriju folklorističkog proučavanja urbanih legendi. Ta istorija intenzivno počinje prvim zapisima,⁴ pa potom pokretanjem časopisa "Indiana Folklore", koji je promovisao proučavanje urbanih legendi, i tekstem Linde Dež o "Kuki",⁵ iza koga je u istom časopisu sledila serija zapisa urbanih legendi i tekstova o njima. Potom, proučavanje "Kuke" prolazi kroz glavne tokove američke folkloristike od Dandesovih psihonalitičkih komentara iz 1971. godine,⁶ pokušaja in-

---

lara i skupo plaćenom receptu za kolače ili o dosetljivim studentskim odgovorima na ispitu, koje nisu doživele recepciju u Srbiji. (Lj. Hristić, Aligator u kanalizaciji: urbane legende kao kognitivne mape, *Etnoantropološki problemi*, God. 2. Sv. 2. Beograd, 2007; I. Kovačević, Porše i kolači – advokatski advertajzing ili etnojurisprudenstki saveti, *Antropologija*, Br. 3. Beograd, 2007.; I. Kovačević, Betonirani Kadilak, *Antropologija*, Br. 4. Beograd, 2007; J. Bačević, Studentske legende o polaganju ispita: kritika ili afirmacija obrazovnog sistema?, *Etnoantropološki problemi*, God. 2. Sv. 2. Beograd, 2007.)

³ S druge strane legenda o kradljivcima organa je doživela punu recepciju i stvorila kratkotrajnu paniku u nekoliko sremskih sela u blizini Beograda. Vidi D. Antonijević, Legende o krađi organa: moralna dilema savremenog društva, *Etnoantropološki problemi*, God. 2. Sv. 2. Beograd, 2007. Legenda o mišu u flaši od koka-kole i druge priče o tom globalnom napitku se u raznim formama mogu registrovati skoro na celoj planeti, pa i u Srbiji. Ipak u Srbiji nije zabeležen sudski proces zbog "miša u flaši" kakovih je u Americi bilo mnogo. Vidi I. Kovačević, Cokelore (Fine and Best), *Etnoantropološki problemi*, God. 3. Sv. 1. Beograd, 2008. Jedna od poznatijih urbanih legendi iz poslednjih decenija dvadesetog veka, "Welcome to the World of AIDS", specifičnu recepciju je doživela u urbanim legendama beogradskih narkomana. Vidi E. Kuneski, Štek: susret dva sveta. Urbana legenda beogradskih intravenskih korisnika droge, *Antropologija*, Br. 2. Beograd, 2006.

⁴ J. Stephens Parochetti, Scary Stories from Purdue, *Keystone Folklore Quarterly*, 10. 1965.:49; D. Barnes, Some Functional Horror Stories on the Kansas University Campus, *Southern Folklore Quarterly*, 30. 1966: 305-312.

⁵ L. Degh, "The Hook", *Indiana Folklore*. I, 1. 1968: 92-100.

⁶ A. Dundes, On the Psychology of Legend, in W. D. Hand (ed.), *American Folk Legend: A Symposium*, University of California Press, Los Angeles and London, 1971: 21-36.

tegrativne interpretacije Vilijama Klementsa,⁷ Brunvandove naučno-popularne sinteze⁸ i apliciranja teorije performansa u radovima Bila Elisa,⁹ do polemičkog odgovora B. Elisu od strane Linde Dež.¹⁰ Druga urbana legenda, nazvana "Dečkova smrt" ("Boyfriend's Death") javlja se u folklorističkoj literaturi istovremeno kada i legenda o "Kuki".¹¹ Već je Linda Dež ukazala na povezanost ove dve legende što su kasnije potvrđivali mnogi folkloristi kao npr. Sju Samjuelson¹² ili B. Elis, koji ih je nazvao "rođačkim legendama".¹³ Svi oni su ukazivali na tekstualnu sličnost legendi ne koristeći tu "sličnost" kao potencijalno analitičko oruđe.

Ilustrovanje sličnosti dve legende zahteva navođenje primera svake, a navođenje primera otvara pitanje koja je među zabeleženim verzijama dobra za ilustrovanje ili, pak, umesto neke zabeležene verzije treba dati integralnu/idealniju legendu. Međutim, takva pitanja, uz relevantnost njihovog promišljanja i preciznog i akribičnog navođenja izbora i razloga tog izbora, kada se pretvore u dominantno folklorističko raspravljanje, predstavljaju beg od pokušaja interpretacije legende i spuštanje na prosto empirijsko opisivanje narativne situacije i redukciju tumačenja folklor na mikrosociologiju folklorne situacije. Opis narativne situacije i aktera, kao i mikrosociologija folklorne događaja mogu biti tek jedno, od mnogih, heurističkih sredstava koje će pomoći interpretaciji folklorne situacije. Redukcija na performans je slepi kolosek folkloristike,¹⁴ što se pokazuje i u pokušajima interpretacije legende o manijaku sa kukom koji nisu dali nikakvo novo svetlo u tumačenju legende.

⁷ W. Clements, Mytography and the Modern Legend, *Journal of Popular Culture*, 19. 1986: 39-46.

⁸ J. H. Brunvand, *The Vanishing Hitchhiker. American Urban legends and their Meanings*, W. W. Norton & Company, New York -London, 1981: 48-52, 69-70.

⁹ B. Ellis, Why "The Hook" is not a Contemporary Legend, *Folklore Forum*, Vol. 24. Is. 1-2. 1991: 62-67. Vidi i opširniji tekst istog autora: B. Ellis, "The Hook" Reconsidered: Problems in Classifying and Interpreting Adolescent Horror Legends, *Folklore* 105. 1994: 61-75.

¹⁰ L. Degh, Speculations about "The Hook" – Bill Ellis Doesn't Need Any More Theoretical Concepts, *Folklore Forum*, Vol. 24. Is. 1-2. 1991. 68-76. Detaljniji pregled proučavanja u E. Tucker, *Campus Legends*, Greenwood Press, Westport, 2005: 117-131.

¹¹ D. Barnes, op.cit. ; L. Degh, The Boyfriend's Death, *Indiana Folklore*. I, 1. 1968: 101-106.

¹² S. Samuelson, European and American Adolescent Legends, *ARV. Nordic Yearbook of Folklore*, 1981: 133-139.

¹³ B. Ellis, Why "The Hook" is not a Contemporary Legend, *Folklore Forum*, Vol. 24. Is. 1-2. 1991: 64.

¹⁴ Dosledno primenjen performativni pristup bi za svaku uspavanku konstatovao da se odvija u situaciji uspavljivanja, ali sve moguće situacije uspavljivanja malog deteta ne mogu da objasne zašto se u nekim uspavankama pominju zlikovci i čudovišta, a u drugima dobre vile i čarobnjaci.

U prvom talasu upoznavanja folklorističke, ali i šire, publike s urbanim legendama krajem 50-ih i tokom 60-ih godina XX veka, objavljeni su pojedinačni primeri ili su već sastavljane manje zbirke tekstova određene legende. Legenda o "Dečkovoj smrti" je, prema Brunvandovom istraživanju, svoju folklorističku premijeru imala u tekstu Danijela Barnsa iz 1966. godine u zbirnom tekstu o horor pričama univerzitetskog kampusa Univerziteta u Kansasu, gde navodi jednu legendu o "Dečkovoj smrti", dok već nekoliko godina kasnije Linda Dež donosi devetnaest tekstova sakupljenih od studenata Univerziteta Indijana između 1964. i 1968. godine.¹⁵

Nastojanja da se sakupe i objave zbirke tekstova urbanih legendi imale su rezultate u pojedinim slučajevima kao što je već pominjani časopis "Indiana Folklore", koji je pokrenula Linda Dež, ili "Oregon Folklore Bulletin" u kome je Ber Tolken¹⁶ objavljivao tekstove nekih urbanih legendi koje su mu stigle kao rezultat apela za sakupljanje. U drugim slučajevima, folklorna građa sakupljena uglavnom direktno od studenata folkloristike ili raspitivanjem studenata folkloristike kod ostalih studenata, ostala je trajno pohranjena u univerzitetским folklornim arhivama. Primer takvog arhiva je arhiva formirana ponajviše zaslugom Alana Dandesa koja datira od 1964. godine, iz koje je B. Elis crpeo građu za svoj tekst o "Kuki".¹⁷ Sakupljanjem urbanih legendi od sopstvenih studenata folkloristike bavili su i Barnes, Dandes, Brunvand, Tolken, Samjuelson i mnogi drugi folkloristi koji su proučavali savremeni, urbani folklor. Ovakav način sakupljanja urbanih legendi je, osim komotnosti koju pruža, uslovljen i teškoćom ili čak nemogućnošću da se urbane legende beleže u narativnoj situaciji, ali je produkovao i njihov dominantno adolescentski karakter. Bilo da su nazvane "horor pričama sa kampusa" (Barns) ili "folklorom akademije" tj. fakultetskim ili studentskim folklorom (Tolken)¹⁸ ili "adolescentskim legendama" (Samjuelson), sve nazivi upućuju na to da se radi o folkloru određene dobne grupe, primarno tinejdžerske. Čak i kad su legende zabeležene na osnovu kazivanja studenata koji su izašli iz tinejdž perioda, radi se i dalje o osobama u ranim dvadesetim godinama čija sećanja najčešće dopiru do tinejdžerskih dana. Mogućnost određenih deformacija narativa usled ovakvog načina registrovanja biće ispitana kroz poređenje osnovog narativa sa realijama.

---

¹⁵ J. H. Brunvand, op. cit. 5-7.

¹⁶ J. H. Brunvand, op. cit. 149.

¹⁷ B. Ellis, "The Hook" Reconsidered: Problems in Clasyfing and Interpreting Adolescent Horror Legends, *Folklore* 105. 1994.

¹⁸ Jedan od prvih pregleda ovog folklornog žanra nalazi se u Tolkenovom tekstu "The Folklore on Academe" u J. H. Bruvand, (ed.), *The Study of American Folklore: An Introduction*, W. W. Norton & Company, New York-London, 1968: 317-337.

"Hook" i "Boyfriend's death"

Etnografija legendi

U pokušaju da destruiše mogućnost izgradnje "idealne" ili "tipične" legende Bil Elis je upravo učinio ono što je neophodno za analizu značenja legende o manijaku koji je imao kuku umesto ruke. On je statistički obradio arhivu Univerziteta Berkli koja sadrži 75 zapisa od kojih se 70 mogu oceniti kao zapisi o "Kuki".¹⁹ Takvom analizom frekvencije javljanja sekvenci tj. legendema u četrdeset zapisa, Elis je utvrdio da se u 87% slučajeva kao akteri legende javljaju mladić i devojka koji su parkirani na Lover's Lane (89%), da su bili upozoreni (81%), a od toga putem radija (54%) na opasnost koja im preti od strane muškarca sa kukom umesto ruke. Oni se sa Lover's Lane odvoze u žurbi (83%) i to naročitoj (49%) ili samo u žurbi (34%), i kada stignu kući nalaze kuku u vratima (86%) ili je ne nalaze mada je tamo (14%). Pokušavajući da razbije legendeme na tobože različite ajteme, Elis nastoji da dokaže nedokazivo, a to je da legenda nema svoj osnovni tok i sadržaj, već da su to sve različite individualne performacije. Pokušaj da razdvoji osobine pripisivane čoveku sa kukom na ludaka koji pobeo iz ludnice, lokalnog ekscentrika, čoveka koji je izvršio ubistva, ili osobu koja lovi zaljubljene parove, bez ikakvog je smisla; kao i pokušaj da podeli Lover's Lane na specifični (lokalni) ili neprecizirani prostor (nazvan samo Lover's Lane), i već navedeno razdavajnje žurbe na "veliku" i "ne baš veliku", govori o nasilju nad folklornim materijalom. Elis je stalo da po svaku cenu dokaže da ne postoji osnovna, tipična ili idealna forma legende i do kraja teksta nije shvatio da je pokazao upravo suprotno. Njegova tabela takođe dokazuje suprotno: 15 tekstova je "atipično" dok je prema klasifikaciji autora koji pokušava da dokaže nepostojanje tipične verzije, 26 verzija "skoro tipično", 25 "tipično", 14 "skoro idealno" i 1 "idealna", što čini da u sve četiri kategorije koje obuhvataju procenu od "skoro tipične" do "idealne" ima 66 od ukupno 81 zapisa, što čini preko 80%. Svakome, osim Bilu Elis, bi to bilo sasvim dovoljno da se fokusira na sadržaj, a da performans tih legendi ostavi onima koje taj vid umetnosti zanima. Prema Elisovoj frekvencijskoj analizi osnovna legenda o manijaku sa kukom bi bila sadržana u velikom broju zapisa pa je moguće navesti neki od najpoznatijih. Na primer:

Mladić i devojka su bili na svom omiljenom "Lover's Lane" gde su se grlili i slušali radio. Muzika na radiju je prekinuta i pročitano je saopštenje da je pobeo zatvorenik osuđen zbog silovanja i pljačke. Opisan je kao čovek koji ima kuku umesto ruke.

---

¹⁹ B. Ellis, op. cit. 65.

Par se uplašio i odvezao. Kada su stigli do devojčine kuće dečko je obišao automobil da devojci otvori vrata. Tada je ugledao kuku kako visi sa kvake na vratima.²⁰

Što se tiče legende o dečkovoj smrti ("Boyfriend's Death"), može se reći da je prava šteta što Elis nije i nju analizirao s namerom da dokaže nepostojanje osnovne legende, jer bi time posao utvrđivanja tipičnog teksta bio olakšan. Ipak i tu može poslužiti neka od verzija koja sadrži sve osnovne elemente kao, na primer, verzija zabeležena 1964. koju navodi Brunvand. U toj verziji je par bio parkiran ispod drveta van puta. Kada je došlo vreme da devojka ide kući, rekla je dečku da pođu. Međutim, kola nisu htela da krenu i mladić je rekao devojci da se zaključa u kolima dok on krene po pomoć. Dugo ga nije bilo i devojka je potom čula zvuke grebanja po krovu automobila. Na kraju, kada se već razdanilo došli su neki ljudi koji su joj pomogli da izađe iz kola. Kada je izašla i osvrnula se, videla je svog dečka obešenog o drvo tako da su mu noge grebale po krovu.²¹

Činjenica da su folkloristi sakupljali zapise od svojih studenata uticala je da svi zapisi ne samo što kao osnovni par u legendi definišu mladića i devojku, već i da legendu žanrovski odrede kao tinejdžersku tj. kao legendu koja se priča i prenosi unutar te generacije. Ostaje nepoznato da li su legendu u vreme njenog "punog cvetanja" na samom početku šezdesetih godina dvadesetog veka²² pričali i prepričavali pripadnici neke druge generacije.

Hermeneutika kuke – tragedija i happyend

Traženje unutrašnjeg smisla/besmisla legende o "Kuki" prisutno je u prvoj i najpoznatijoj Brunvandovoj knjizi o urbanim legendama.²³ Brunvandova "hermeneutika Kuke" predstavlja klasično pobijanje urbane legende ("debunking"), veoma popularno u brojnim nefolklorističkim knjigama i internet sajtovimama o urbanim legendama. On postavlja pitanje kolike su šanse da odbegli kriminalac ili manijak ima kuku umesto ruke, zatim, da se taj lik pojavi baš u trenutku kada se na radiju emituje vest o njegovom bekstvu, kao i da mladić naglo pojuri kolima baš u trenutku kada je manijak kukom uhvatio kvaku od kola. Brunvand se dalje pita da li će mladić, iznerviran prekidom erotskog do-

²⁰ Verzija koju navodi Brunvand u J. H. Brunvand, *The Vanishing Hitchhiker. American Urban legends and their Meanings*, W. W. Norton & Company, New York – London, 1981: 48-49.

²¹ J. H. Brunvand, op. cit. 6.

²² B. Elis smatra, na osnovu analize arhive sa Berklija i ostalih ranih beleženja, da je rast popularnosti legenda doživela za vreme Česmenovih žalbi i izvršenja smrtno kazne 1960. godine, a rast broja folklorističkih zapisa 1962-1964 pripisuje Dandesovom radu sa studentima koji je rezultirao većim brojem zabeleženih legendi (B. Ellis, op. cit. 65).

²³ J. H. Brunvand, op.cit. 50.

življaja od strane uplašene devojke, biti tako ljubazan da, kada stignu do njene kuće, izađe iz kola i džentlmenki joj otvori vrata. Sva ta pitanja, i implicitni odgovori, proizlaze iz nemogućnosti folkloriste da se odupre pobijanju istinosti narativa na šta je temeljno isprovociran uveravanjem u istinitost, koje je nezaobilazni deo naracije. Jedna od Dandesovih studentkinja angažovanih na beleženju legende o čoveku sa kukom je u uvodnom delu zapisa opisivala svoja saznanja o legendi, koju je prvi put čula kada je imala petnaest godina, i potom konstatovala: "Mislila sam da je istinita sve dok na času nije gospodin Dandes rekao da nije."²⁴ Iako dokazivanje neistinitosti legendi nije posao folkloriste, oni vrlo često ne mogu tome da odole u kontaktu sa spoljnim (nefolklorističkim) svetom ili u prvim dodirima s polaznicima nekog folklorističkog kursa na univerzitetu.

Kada se, umesto pobijanja legendi, kao cilj postavi traženje njihovog unutrašnjeg smisla onda su postupci samo naoko slični i to u onom delu gde se sadržaj narativa dovodi u vezu sa realijama. Racionalna provera postupanja u legendi ne služi da bi se ona opovrgla već da se ispita izgradnja narativnog toka i njegov unutrašnji smisao. Ranije pomenuto dovođenje u vezu legende o manijaku sa kukom i legende o dečkovoj smrti nagoveštava moguće pravce hermeneutike "Kuke". Naime, osnovni smisao javljanja kuke u legendi o manijaku sa kukom može se sagledati tek kada se obe legende postave u međusobni odnos, odnosno kada se u međusobni odnos postave zapleti i raspleti obe legende. Javljanje kuke kao atributa manijaka sa Lover's Lane se prvo mora postaviti u kontekst dva raspleta shvaćena kao dve mogućnosti ili alternative. Legenda "Boyfriend's Death" ima tragičan kraj, dok "Hook" ima happyend. Legenda o dečkovoj smrti je celovita, ucelinjena i nema nikakvih dodataka i bočnih tokova. Ona prati lik dečka kroz Lover's Lane, polazak i kvar ili neuspešan polazak zbog kvara, napad manijaka i smrt. Kada se prati lik devojke ona prolazi kroz iste faze na početku (Lover's Lane, neuspešni polazak i na kraju otkriće leša). Svaki pokušaj da se legenda u ovom, svedenom obliku pretvori u priču sa happyend-om je nemoguć jer se bazira na ubistvu i pronalaženju leša. To znači da je u narativ, koji ne bi imao tragičan kraj, neophodno uneti izmene ili dodatke koji će preokrenuti tok priče i izbeći fatalan ishod. Taj dodatak je kuka. Kuka kao dodatak u narativu i kuka kao dodatak na ruci manijaka omogućava bekstvo iz manje ili više svesne opasnosti i potonje osvešćenje o njenom obimu tj. o mogućem ishodu. Vest sa radija o odbeglom psihijatrijskom bolesniku jeste pokretač akcije, ali se ona može javiti i u legendi o dečkovoj smrti kao pokretač na prvu akciju, kao motiv za neuspešno napuštanje Lover's Lane koje prethodi kvaru automobila i ubistvu. To znači da vest sa radija ne narušava strukturu narativa legende o dečkovoj smrti, pa samim tim nije specifikum legende o manijaku sa kukom.

---

²⁴ B. Ellis, op. cit. 61.

Stoga je samo kuka dodatak koji preusmerava priču ka spasonosnom begu. Ali, tek treba odgovoriti na pitanje – zašto baš kuka? U stvari, teško bi bilo zamisliti nešto drugo što bi osvedočilo prisustvo manijaka u trenutku napuštanja Lover's Lane. Kuka je, kao njegov atribut, najavljena u vesti sa radija, upravo tu da bi mogla da bude pronađena. Nijedan drugi predmet ne bi mogao tako razumljivo i uverljivo da odigra dvostruku ulogu – da predstavlja prepoznatljivo obeležje odbeglog manijaka i da bude pogodno "za poneti". Ludak sa sekikom, poznat iz britanske varijante legende o dečkovoj smrti,²⁵ ili američkih legendi iz istog "ciklusa", kao što su "Hatchet Man"²⁶ ili "Hatchet and Handbag"²⁷, ne može postati lik iz priče koja sadrži spasonosno bekstvo. Sekira se nikako ne može tajno i trajno zaglaviti u kvaku automobila, niti bilo gde drugde na vozilu, a da taj postupak ne bude primećen od strane para u kolima, kao i što je teško pomisliti da bi ludak sa sekikom svoj osnovni alat tek tako ostavio kao posetnicu u kvaki automobila; isto kao što sekira nema nikakvu svrhu u slučaju da manijak namerava da otvori vrata i potom je upotrebi jer se vrata otvaraju rukom. Moguće je zamisliti i neko drugo "rešenje" koje bi odgovaralo kontekstu bekstva manijaka iz duševne bolnice. To bi bio neki deo garderobe koji bi omogućavao direktno, nedvosmisleno prepoznavanje i povezivanje kao što bi bili bolnički mantil, ludačka košulja ili bolnička pidžama. Neki od ovih odevnih predmeta ili neki njihov prepoznatljiv deo bi trebalo da prevale put od Lover's Lane do devojčine kuće da bi posvedočio o neprimećenom bliskom susretu sa manijakom koji se tamo dogodio i sa opasnošću koja je iz tog susreta proizlazila. Međutim, skoro da je nemoguće aplicirati deo prepoznatljive odeće (pidžama, košulja, mantil) jer automobil nema pogodne špicasto-kukaste delove van svog gabarita o koje bi se deo bolničke garderobe zakačio i otkinuo/spao, ostao tokom vožnje i bio pogodan za identifikaciju. Jedini deo garderobe koji se pominje u legendama je rukavica, koja, čak i kada se prihvati da može spasti sa ruke i zakačiti se za kvaku, nema element veze s opisom odbeglog manijaka.²⁸ Barnes uočava da pojavljivanje rukavice u priči u potpunosti menja smisao, što potvrđuje i ostatak te verzije koji govori da se događaj odigrao na groblju i da su mladić i devojka pobjegli jer su "čuli glasove". Takođe, bilo kakvo kačenje samog manijaka za neki deo garderobe pre nego se taj deo otkine ili pre nego spadne bi proizvelo vrlo čujno udaranje, lupanje i druge znake neubičajenog polaska automobila. U tom smislu je pogrešan stav Prisile Denbi po kome se, uprkos priznanju da kuka ima pragma-

²⁵ M. Wilson, Boyfriend's Death and Mad Axeman, *Folklore*, Vol. 109. 1998: 89-95.

²⁶ S. Gryder, The Hatchet Man, in L. Degh, (ed.) *Indiana folklore: A Reader*, Indiana University Press, Bloomington, 1980: 147-178.

²⁷ S. Sanderson, From Social Regulator to Art Form: Case Study of a Modern Urban Legend, *ARV. Nordic Yearbook for Folklore*, 1981: 161-166.

²⁸ D. Barnes, op. cit. 311.

tičnu funkciju u priči jer se može zakačiti za kvaku ili uhvatiti brzim zatvaranjem prozora, to isto svojstvo pripisuje i ljudskoj ruci.²⁹ Osim što brzo zatvaranje prozora nije registrovano u poznatim legendama, ono bi u potpunosti deformisalo tj. uništilo narativni tok, a isto bi se desilo i u slučaju da se manijakova ruka zakači za kvaku i on potom bude zakačen i vučen.

Kratka hermeneutika javljanja kukastog predmeta koji zamenjuje ruku i nemogućnost alternative koja bi omogućila transformaciju tragične legende u legendu sa happyend-om pokazuju da je kuka nužan element te transformacije. Njena funkcionalnost u narativnom preokretanju je njeno celo značenje. Prema tome, fokusiranje kuke kao elementa legende koji ukazuje na strah/gađenje u odnosu prema hendikepiranima (Linda Dež) se može odbaciti, ali ne iz politički korektnog nametanja razumevanja za drugost, niti iz prikriivanja/osuđivanja drugačijih stavova prema drugačijima, već zato što kuka u legendi nema to značenje. Treba imati u vidu da u drugoj legendi ("Dečkova smrt") običan manijak uspešno, najčešće sekirom, obavlja svoju nameru, dok onaj sa kukom to ne uspeva. Iz toga teško može proizaći strah od hendikepiranog koji, možda upravo zbog hendikepa, ne uspeva da nanese nameravano zlo.³⁰

Isto važi i za Dandesovu interpretaciju o presudnoj faličkoj simbolici kuke. Prosta ezgegeza objavljenih tekstova pokazuje da je "guranje kuke u bravu sa devojčine strane" domišljeni element koji je stvorila Dandesova psihoanalitička mašta. Legenda eksplicitno kaže da je dečko primetio kuku kada je doveo devojku kući i kada je hteo da otvori vrata automobila na strani na kojoj je ona sedela. Nema govora o guranju kuke u bravu, jer bi se u tom slučaju veoma teško zakačila za kvaku što bi, pak, kao i svo prethodno utvrđivanje unutrašnjeg smisla, imalo odraza na verodostojnost koja tim smislom ne sme biti narušena. Pitanje da li kuka predstavlja falusni simbol se može razložiti na pitanje postojanja univerzalnih simbola, zatim na pitanje da li kuka zakrivljenog oblika od 270 stepeni kojim zatvara tri četvrtine kruga može imati bilo kakvu falusnu simboliku i na kraju da li je falusna simbolika kuke na bilo koji način evidentirana u kulturi onih koji legendu stvaraju/prepričavaju. U psihoanalitičkim interpretacijama folklora faličnim simbolima se obično smatraju ravni,

---

²⁹ P. Denby, *The Self Discovered: The Car in American Folklore and Literature*, Doktorska disertacija odbranjena 1981. godine na Odeljenju za folklor Indijana Univerziteta u Blumingtonu. Integralni tekst doktorata je dostupan u elektronskoj bazi podataka ProQuest Information and Learning (<http://proquest.umi.com/login/user>) u okviru servisa on line doktorskih teza "Interdisciplinary – Dissertations & Theses".

³⁰ Bez obzira na pokriće koje se traži, u okviru strukturalne analize nije moguće prihvatiti uokviravanje legende o manijaku koji ima kuku umesto ruke u "istraživanje granica između čoveka i onog drugog, između prirode i kulture". Tom "istraživanju" koje gradi horor doživljaj pripadali bi likovi čovek – pas, čovek – mašina, kanibal i mutant, a u nekom od njih je prepoznat i čovek sa kukom. (S. Stewart, *The Epistemology of the Horror Story*, *Journal of American Folklore*, Vol. 95. No. 375. 1982: 41-42).

duguljasti oblici što dodatno pokazuje da se ni na jedno od ovih pitanja ne može dati pouzdan pozitivan odgovor. Imajući u vidu i prethodno tumačenje unutar samog teksta, koje ne omogućava Dandesova "dopisivanja", dolazi se do zaključka da tumačenje po kome se otkidanje kuke tumači kao kastracija tj. najefektnije ukidanje muške seksualnosti predstavlja potpuno pogrešan put ka tumačenju legende o manijaku sa kukom, a samim tim i legende o dečkovoj smrti. To, ipak, znači da nedvosmisleni seksualni sadržaj legende nije potrebovao psihoanalizu da bi bio uočen. Kuka nije materijalna metafora manijaka, ludaka već takva metafora ludaka može biti ludačka košulja.

Čega je kuka metafora? Kuka jeste metafora nevaljalca, gusara i to raširena u najgledanijem dečijem filmu 1953. godine u Americi, u Diznijevoj verziji "Petra Pana". Priče o Petru Panu nastale su početkom dvadesetog veka iz pera škotskog pisca Džejmisa Berija³¹ (James Matthew Barrie), dok je prva filmska verzija³² priče o Petru Panu nastala još u vreme nemog filma (1924).

I pored prisutnosti lika Kapetana Kuke u dečijoj literaturi i prvim filmovima iz 1924. i 1925. godine, na legende koje su zabeležene krajem pedesetih godina u Americi sigurno je najviše mogla da utiče Diznijeva verzija iz 1953. godine, potom i TV serija (1955). Priča o Petru Panu je filmovana i kao mjuzikl, žanr veoma popularan u Americi sredinom dvadesetog veka, 1960. godine upravo u vreme punog zamaha legende o manijaku sa kukom. "Petar Pan" Volta Diznija je, iako dečiji film, u 1953. godini bio među prva tri filma po prihodu, što znači da je umesto sporadičnog saznanja o gusaru sa kukom iz avanturističkih romana ili stripova, skoro svako dete tog vremena dobilo predstavu o kuki kao zameni/protezi za ruku kod nevaljalaca kakvi su gusari. Broj gledalaca filma je u 1953. godini procenjen na 49,7. miliona³³ što predstavlja, praktično, trećinu ukupne populacije koja je te godine iznosila 151,325,798. stanovnika SAD.³⁴ Ukoliko se kao najranije javljanje legende o manijaku sa

---

³¹ Beri je 1902. godine objavio prvi roman u kome se pojavljuje Petar Pan pod naslovom "The Little White Bird", a njegov pozorišni komad pod naslovom "Peter Pan, or The Boy Who Wouldn't Grow Up" je izveden 1904. godine. Uspeh sa kojim se komad izvodio je doveo do toga da Beri iz svog romana, inače pisanog za odrasle, izvadi poglavlja u kojima se pojavljuje Petar Pan i štampa ih 1906. godine kao zasebnu knjigu pod naslovom "Peter Pan in Kensington Gardens" da, potom, na osnovu komada nastane i roman "Peter and Wendy" 1911. godine. Vidi B. D. Cutler, *Sir James M. Barrie – A Bibliography*, Read Books, 2007. Detaljna Berijeva biografija: D. Mackail, *Barrie: The Story of J. M. B.*, Charles Scribner's Sons, 1941.

³² Nemi igrani film "Peter Pan" je snimljen 1924. godine sa glumicom Beti Bronson u naslovnoj ulozi Petra Pana, da bi se već sledeće godine pojavio animirani film "Peter Pan Hentled" u produkciji Valtera Lanca (Walter Lantz) poznatog producenta filmova sa crtanim junakom Perom Detličem (Woody Woodpecker). (<http://www.imdb.com>).

³³ <http://www.mrob.com/pub/film-video/topad.html>

³⁴ http://www.census.gov/history/www/fast_facts/012357.html.

kukom smatraju zapisi Linde Dež,³⁵ može se pretpostaviti da je Diznijev film o Petru Panu dao instrument za pretvaranje tragične legende ("Boyfriend's Death") u jezivu priču sa happyend-om.

Šta je Lover's Lane?

*Etnografija aleje ljubavnika –
ko su korisnici Lover's Lane i šta se tamo radi?*

Automobil i seks. Etičar Loren Lomaski smatra da automobil u američkom društvu dvadesetog veka služi kao kvintesencijalni bastion privatnosti.³⁶ Sličnu ocenu daje i R. Brejk upoređujući automobil jedino sa kupatilom, kao drugom oazom privatnosti u američkoj urbanoj kulturi.³⁷ Razvijen u dvadesetom veku, masovni i daleki transport individualnim prevoznim sredstvom, automobilom, uneo je promene u različite sfere socijalnog života. Mogućnost brzih i čestih putovanja na destinacije koje su udaljene od mesta stanovanja proširila je kretanje stanovništva, ali i socijalne odnose koji se u okviru tog kretanja realizuju. Automobil je omogućio da se efikasno i na dalje distance premeste ljudi, a time njihovi odnosi učine nedostupnim okolini u kojoj žive. Razvoj putovanja značio je mogućnost razvoja najrazličitijih odnosa između putnika, odnosa koji ne moraju biti prihvatljivi za sredinu iz koje potiču. Konzervativna Amerika je uočila opasnost koju putovanje, kao masovni fenomen, ima na uspešnost društvene kontrole moralnih normi. Tako je Edgar Huver, inače simbol američkog konzervativizma, sredinom dvadesetih godina dvadesetog veka optužio masovna kretanja jer moteli pojedine bungalove iznajmljuju na sat i po šesnaest puta za jednu noć,³⁸ zbog čega ih je nazvao "kamufliраним bordelima", dok je jedno istraživanje iz 1936. godine pokazalo da tri četvrtine posetilaca kampova u okolini Dalasa sačinjavaju parovi iz samog Dalasa.³⁹ Međutim, automobili koji su omogućili

³⁵ Linda Dež ima samo jedan podatak koji seže dalje od 1953. godine i odnosi se na sećanje njenog informanta da je njegova žena čula tu priču 1951. godine na kampovanju, dok sama konstatuje da je masovnije pojavljivanje priče o manijaku sa kukom primetila 1958. godine (L. Degh, "The Hook", *Indiana Folklore*, I, 1. 1968: 94).

³⁶ L. Lomasky, *Autonomy and Automobility*, *Independent review*, Vol. 2. No.1. 1997: 22.

³⁷ R. Brake, *Space, Motion and Comfort in the Contemporary Automobile*, *Journal of Popular Culture*, Vol. 8. Is. 1. 1974: 155.

³⁸ D. L. Lewis, *Sex and Automobile: From Rumble Seats to Rockin' Vans*, in D. L. Lewis and L. Goldstein, *The Automobile and American Culture*, University of Michigan Press, 1983: 129.

³⁹ G. Jeansonne, *The Automobile and American Morality*, *Journal of Popular Culture*, Vol. 8. Is. 1. 1974:128.

ovakvu vrstu socijalne pokretljivosti nisu bili samo puko prevozno sredstvo do mesta na kome se namerava obaviti ljubavni odnos. Oni su, na početku, bili sasvim otvoreni, sedišta izdignuta i izložena pogledima, da bi polako postajali sve zatvoreniji i putnici u njima sve sakriveniji od prolaznika ili drugih automobila. Sedišta automobila su tokom dvadesetog veka postajala sve duža i šira i sve pogodnija za seksualnu aktivnost.⁴⁰ Automobili su u vreme nastajanja legende o dečkovoj smrti i o manijaku sa kukom umesto ruke bili najveći (najduži i najširi) u istoriji američke automobilske industrije.⁴¹

Lover's Lane – definicija. Lover's Lane je ulica ljubavnika, drum ljubavnika ili aleja ljubavnika i predstavlja instituciju automobilske civilizacije. Iako se tako zove, često ne mora uopšte biti ni ulica ni drum, već veće ili manje mesto za parkiranje, parkiralište i slično. To je dostupno, ali "skriveno" mesto gde se može doći automobilom i gde se može parkirati automobil u mraku. Samim tim to su neosvetljena mesta koja preko dana mogu biti vidikovci za panoramsko razgledanje grada ili pejzaža, ali i sporedni, manje prometni drumovi u blizini skretanja s nekog važnijeg i prometnijeg druma. Na sporednim drumovima neposredno posle raskrsnice se formiraju u lancu improvizovana parking mesta koja grade Lover's Lane. Opisi tih mesta mogu biti poput romantičnog puteljka koji se završava ispod drveta žalosne vrbe, ali i svedeni na objašnjenje da se nalaze kod raskrsnice određenih puteva. Poznati vidikovac koji je predstavljao Lover's Lane je Mulholand Drive u Los Angelesu,⁴² a najpoznatije parkiralište koje je služilo toj svrsi se nalazi kod Planetarijuma u Čikagu.⁴³ Blizina Lover's Lane je jedna od osnovnih osobina što znači da su ta mesta bila unutar same gradske sredine, na obodu grada ili udaljena tek par milja od izlaska iz naselja. U manjim gradovima, gde je Lover's Lane bio tik van grada, širenjem naselja je i taj drum postao deo urbanog tkiva, koji kao zvaničnu adresu ima naziv Lover's Lane.

Posetioci Lover's Lane. Lover's Lane je mesto na koje su parovi različite dobi dolazili da bi se osamili i u osami upuštali u ljubavni odnos različitog seksualnog sadržaja. Prema legendama o dečkovoj smrti i manijaku sa kukom, Lover's Lane posećuju isključivo tinejdžeri. Međutim, postoje i druge legende koje u automobile smeštaju ljubavne parove izašle iz tinejdžerskog doba. Legenda,

---

⁴⁰ D. L. Lewis, op. cit. 124.

⁴¹ R. Brake, op.cit. 159.

⁴² Prema zapisima iz Los Angelesa, koje je sačinila Sju Samjuelson, radnje obe legende se odvija na Mulholand Drive (S. Samuelson, op. cit. 134. i 136).

⁴³ Jedan od zapisa iz arhive Univerziteta Berkli, koji je sačinio student iz Čikaga, odnosi se na legendu o manijaku sa kukom čija se radnja "odigrala" kod čikaškog Planetarijuma (B.Ellis, loc. cit.).

naročito popularna 1976. i 1977. godine u Engleskoj, govori o povredi kičme u toku ljubavnog čina u malom sportskom automobilu što dovodi do njegovog uništenja u operaciji vađenja ljubavnika i završetka legende pitanjem: "Šta ću reći mužu?"⁴⁴ Legende o povredama u toku ljubavnog čina koje dovode do neophodne lekarske i/ili vatrogasne intervencije i vezuju se za pseudonačne pojmove *penis captivus* i *veginismus*⁴⁵ poznate su i na američkom kontinentu još od devetnaestog veka, a u decenijama posle Drugog svetskog rata su događaj smeštale u parkirane automobile. Prema tome, folklorne tvorevine o ljubavnim parovima koji dolaze na Lover's Lane obuhvataju obe starosne grupe – i tinejdžere i odrasle. Tim starosnim grupama se pripisuju i različite vrste odnosa: tinejdžeri u automobilima na Lover's Lane stižu prva erotska iskustva koja se opisuju kao ljubljenje, grljenje, peting, "making out" tj. ne-penetrativni seks, dok su odrasli posetioci tih mesta parovi koji upražnjavaju vanbračni seks koji uključuje snošaj ("intercourse"). Literarne forme, kao što su kriminalni romani, pisani daleko posle vremena nastanka legendi, prihvataju da su posetioci Lover's Lane tinejdžeri jer su upravo oni žrtve ubistava koje razrešava glavni lik.⁴⁶

O stvarnim posetiocima Lover's Lane govore prve intervencije policije i prve sudske presude. Opisujući istoriju seksa u automobilima Luis piše: "Policajci nisu uznemiravali ljubavnike već su obezbeđivali da se ne pojavljuju voajeri ili još gori od njih. Mnoge lokalne vlasti su zatvarale oči pred seksom u automobilima mada su postojeći zakoni zabranjivali seks pa čak i ljubljenje... Do današnjih dana propisi u Čikagu kvalifikuju seks u kolima kao nepristojno ponašanje, a definisanje automobila kao javnog mesta zabranjuje seks u njemu. (...) Uprkos propisima policajci se mnogi više zabavljaju gledanjem onoga što se događa u kolima."⁴⁷ Sudskom presudom je u Njujorku još 1927. godine oslobođen par koga je policajac priveo zbog ljubljenja i grljenja u kolima. Izražavajući

⁴⁴ D. Barnes, *Interpreting Urban Legends, ARV. Nordic Yearbook of Folklore*, No. 40. 1984: 74.

⁴⁵ J. H. Brunvand, *The Choking Doberman and other "New" Urban Legends*, W. W. Norton, New York – London, 1984: 143-145. Brunvand navodi istraživanja u okviru medicinske struke koja pokazuju da je uvođenje "pojma" *penis captivus* rezultat podvale iz 1884. godine nastale zbog namere da se "osramoti pompezni kolega" koji je uređivao "Philadelphia Medical News". Kasnija istraživanja su pokazala da je legenda poznata i u Americi i u Izraelu (J. H. Brunvand, op. cit. 144 -145). U Beogradu je, prema ličnom saznanju, legenda pričana među adolescentima tokom šezdesetih godina dvadesetog veka.

⁴⁶ C. Hart, *Death in Lovers' Lane (Henrie O Mysteries)*, Avon, 1998.

⁴⁷ D.L. Lewis, op.cit.124. Takav stav policajaca je opisan i u folklornim tvorevinama. U jednom od viceva o Lover's Lane policajac prilazi kolima u kojima mladić sedi na prednjem, a devojka na zadnjem sedištu i ispituje šta se to događa, dobivši odgovor da čekaju još nekoliko minuta koliko je potrebno da devojka napuni osamnaest godina. Ovaj vic je prisutan na više sajtova na kojima se mogu naći zbirke viceva. Vidi npr. http://www.coolbuddy.com/jokes/lovers_lane.htm

nezadovoljstvo ovakvom odlukom suda, policajac je rekao kako stanje postaje sve gore i gore jer se parovi ljube i grle u kolima a devojke sasvim otvoreno puše cigarete.⁴⁸

O stvarnim korisnicima skrovitih ljubavnih mesta govore i policijske i sudske hronike o masovnim ubicama i kriminalcima koji su delovali na tim mestima. Još 1922. godine u mestu Nju Brunsvik u državi Nju Džersi na Lover's Lane ubijen je par koji je bio u automobilu, čuvenom T-modelu fabrike Ford. Ubijeni su lokalni sveštenik i jedna od pevačica u crkvenom horu. Sveštenik je bio oženjen čerkom najbogatijeg čoveka u oblasti, dok je ubijena bila udata za crkvenjaka.⁴⁹

Jedan od najpoznatijih sudskih slučajeva vezanih za Lover's Lane je kriminalac Čeril Česmen koji je pljačkao i silovao u okolini Los Anđelesa. Njegov slučaj, pogotovo posle izricanja smrtne kazne i njegove neuspešne borbe, koja je trajala više od jedne decenije, da izbegne izvršenje bio je u žiži pažnje američke javnosti. Na vezu slučaja Česmen i legende o manijaku sa kukom ukazao je B. Elis: "Legende počinju da se pojavljuju u ranim 50-im, kada su konstantno locirane u Mulholland Drive u Los Anđelesu. Najverovatniji uticaj za ovo je veliki publicitet koji je u ovom periodu davan slučaju Čerila Česmena. Česmen, običan kriminalac, uhapšen je januara 1948, nakon što je grad bio u strahu nakon serije pljački na Lover's Lane koje je počinio "Bandit crvenog svetla". Napadač bi se dovezao iza para koji je parkiran, paleći crveno svetlo i imitirajući policajca. Nakon toga bi izvadilo pištolj, tražeći novac i preteći napadnutima smrću ukoliko prijave otimačinu. U dva slučaja, naredio je devojka da napuste auto, i naterao ih na oralni seks, što tehnički predstavlja čin kidnapovanja po kalifornijskim zakonima. U drugom slučaju, nakon što je naterao devojku da ga zadovolji, u nastranom činu hrabrosti, odveo ju je do njene kuće. Žrtva, mentalno nestabilna 17-godišnja devojka, ubrzo nakon toga smeštena je u psihijatrijsku ustanovu, očigledno kao rezultat preživele traume. Ovi kriminalni događaji su proizveli pravu histeriju u Los Anđelesu i razna saopštenja vezana za ove slučajeve su konstantno emitovana preko radio-stanica tokom ovog perioda."⁵⁰

Od pet slučajeva opisanih žrtava Čerila Česmena, napadnutih na Mulholland Drive i okolnim vidikovcima, četiri para se ne mogu smatrati tinejdžerima. Policijska evidencija ih karakteriše kao mornara (34 godine) koji je na Lover's Lane bio sa komšinicom tj. ženom svog prijatelja, starom 36 godina; drugi par su činili prodavac kamiona i stjuardesa iz Manile; a treći par su prodavac polovnih automobila i žena čije zanimanje nije precizirano. Par koji je prepadnut u toku vožnje u 4.30 ujutru su sačinjavali stomatolog i devojka nepoznatog zanimanja. Samo jedan par se može smatrati tinejdžerskim jer ga sa-

⁴⁸ G. Jeansonne, loc. cit.

⁴⁹ G. G. Scot, *American Murder*, Greenwood Publishing Group, 2007: 46-47. i dalje.

⁵⁰ B. Ellis, op.cit. 63.

činjavaju student i devojka koju je neposredno pre odlaska na Lover's Lane upoznao na igraci.⁵¹

Žrtve drugog napadača na parove parkirane na skrovitim, ljubavnim mestima, poznatog samo pod nadimkom Zodijak, bili su tinejdžeri koji su roditeljima rekli da idu na božićni koncert, da bi se posle večere odvezli na Lover's Lane.⁵²

Prema tome, moguće je zaključiti da, po opisu aktera i radnji na Lover's Lane, legende a ni drugi folklorni materijal ne negiraju realnost. Na Lover's Lane dolaze i parovi tinejdžera i odrasli vanbračni parovi. Legende o tinejdžerima na Lover's Lane govore o ljubljenju (kissing), grljenju (necking), drugim oblicima seksualnih kontakata (making out) koji ne podrazumevaju snošaj (intercourse) niti oralni seks. S druge strane, aktivnost starijih parova u vanbračnom ljubavnom odnosu je određena, i folklorno (legende i vicevi) i na osnovu policijskih izveštaja, kao seksualni odnos tj. snošaj (intercourse).

Značenje prostora i radnji

Legenda o manijaku sa kukom umesto ruke bila je poligon metodoloških pokušaja i eksperimenata u skoro svakom nastojanju da se legenda protumači. U radu V. Klements, tumačenje legende, sasvim eksplicitno, ima eksperimentalno-metodološki karakter i to u pravcu ispitivanja mogućnosti izgradnje integralne interpretacije mita/legende. Smatrajući da postoje monističke teorije, koje ne objašnjavaju niti mogu objasniti sveukupnost podataka koji se sa drže u ispitivanom fenomenu, a oslanjajući se na shvatanje poznatog proučavaoca antičke mitologije Dž. S. Kirka, Klements je zastupao stanovište da "monističku teoriju" treba pratiti dokle god ona "daje rezultat", a potom preći na neku drugu monističku teoriju.⁵³ Nastojeći da ilustruje svoja integracionistička nastojanja, Klements je izabrao savremenu legendu o manijaku sa kukom umesto ruke smatrajući da je to u američkoj kulturi najbliža analogija mitu i na nju primenio interpretacije koje se zasnivaju na Frojdovoj psihoanalizi, Jungovoj analitičkoj psihologiji i strukturalnoj analizi.⁵⁴

⁵¹ Napadnuti posetioci Lover's Lane su opisani u knjizi "Istinita priča o Čerilu Česmenu" Klarka Hauarda, pisca knjiga o kriminalu (C. Howard, *The True Story of Charyl Chessman*, Crimelibrary, 2001). <http://web.archive.org/web/20010329175805/www.crimelibrary.com/classics3/chessman/index.htm>

⁵² D. C. Gibson, *Clues from Killers: Serial Murder and Crime Scene Messages*, Praeger, Westport, 2004: 94.

⁵³ W. Clements, op.cit. 45. Osim toga Klements smatra i da je vredan napora pokušaj da se integrišu interpretacije dobijene monističkim teorijama.

⁵⁴ Klementsova psihoanalitička interpretacija se bazira na Dandesovom tumačenju, o kome je već bilo reči u odeljku o hermeneutici kuke, uz nekoliko dodatka koji su potpuno nekontekstualizovani u stvarnosti. Radi se o strahovima usled moguće

Sveukupno Klementsova realizacija integrativne interpretacije ne bi zaokupila pažnju da ne sadrži kratak i sasvim lapidaran pokušaj strukturalne analize. Polazeći od temeljnih postulata strukturalne analize Edmunda Liča i Meri Douglas, Klements traži elemente međuprostora koji su potom predmet tabua ili gađenja. Iz njegove perspektive, fizički unakaženi manijak predstavlja međuprostor između čoveka i životinje i, sledstveno tome, predstavlja izvor straha. Druga dva međuprostora se odnose na semantički opis mesta događaja gde se Lover's Lane postavlja u opoziciju divljina (divlja seksualnost) naspram uobičajenih mesta ljudske seksualnosti, a samim tim, uobičajene seksualnosti, i najopštije, u okviru jedne sasvim kratke rečenice, se konstatuje da je status tinejdžera između dece i odraslih.

Ovakav način aplikacije strukturalne analize teško da može imati veći značaj od heurističkog. Malo detaljniji uvid već pokazuje da Lovers's Lane nije mesto koje bi se moglo okarakterisati kao divljina. To može biti predeo neodređenih granica između prirode i kulture ili između prirodnih kategorija poput tamnice (napola podrum, napola pećina), močvare (napola zemlja, napola voda), šume (napola bašta, napola divljina) koji se često javlja u usmenom ili pismenom obliku horor priča.⁵⁵

Bilo da se radi o vidikovcu, poput Mulholland Drive, ili parkingu Planetarijuma u Čikagu, ili mestu na nekom putu koji izlazi na glavni drum u blizini manjeg grada koji ima svoj Lovers's Lane, jasno je da se radi o mestu koje je sasvim daleko od divljine i može se nalaziti u samom gradu, na njegovom obodu, dodirnom drumu ili u neposrednoj blizini glavnog, prometnog druma. To nije mesto "duboko u šumi", "daleko od puta" već su improvizovana parking mesta uz sam put. Česti dolasci, praktično svakog vikenda, čine to mesto skoro sasvim "privedeno kulturi". Stoga, opozicija, koju Klements gradi na međuprostornom karakteru lokacije i koja karakteriše Lover's Lane kao divljinu (animalna seksualnost,) što uz seksualnost zajedničku i životinjama i ljudima stavlja mladi par na ivicu životinjskog, ne može da opstane.

Ipak, Lovers's Lane jeste međuprostor i Klementsov tekst je heurističan utoliko što usmerava u pravcu traženja stvarnih karakteristika koje ga čine

---

kazne koja je zaprećena adolescentima zbog masturbacije ili uznemirujućim telesnim promenama u pubertetu. Ove Klementsove dopune Dandesove "psihoanalize" nemaju neku vezu sa psihoanalizom, osim nastojanja autora da takvu vezu promovise, a zahtevaju solidnu dokumentaciju i socio-kulturnu kontekstualizaciju. Drugi pokušaj, "uključivanje" legende u Jungovu podelu dramskih uloga ("Praotac", "Pramajka", "Animus", "Anima", "Senka") relevantno je kao i svaki drugi pozorišni komad.

⁵⁵ S. Stewart, op. cit. 41. O prostoru u horor književnosti vidi B. Žikić, *Strah i ludilo: Prolegomena za antropološko proučavanje savremene žanr-književnosti*, *Etnoantropološki problemi*, God. 1. Sv. 2. Beograd, 2006.

međuprostorom. Socijalno-spacijalne karakteristike Lover's Lane jesu kontradiktorne i grade opozicije čiji sadržaj može doprineti tumačenju legende. Te opozicije nisu apstraktne poput opozicije priroda – kultura operacionalizovane kao opozicija divlje – pitomo, već proizlazi iz socijalno generisanih suprotstavljanja kao što su javno – tajno, pod kontrolom – van kontrole ili generacija seksualno zrelih – generacija koja seksualno sazreva.

Lover's Lane jeste mesto na koje se ide da bi se izolovalo od ostatka sveta, ali je to istovremeno mesto za koje "svi znaju", što ga čini dvoznačnim jer je istovremeno i tajno mesto gde se par sakriva, ali je i mesto za koje zna i na koje može da dođe svaki par koji hoće da se osami iz bilo kog razloga. Lover's Lane je **javna** institucija za **tajne** sastanke. Tajnost Lover's Lane se ostvaruje prema roditeljskoj generaciji koja "ne zna" za Lover's Lane, ali unutar tinejdžerske generacije viđenje nekog para na Lover's Lane može značiti overu, proveru ili obznanu veze tog para unutar vršnjačke grupe. U slučaju kada su korisnici Lover's Lane partneri starije generacije u svojim vanbračnim vezama izolovanje je poželjno i unutar te korisničke grupe, ali nije uslov, jer bi eventualno prepoznavanje moglo da predstavlja saznanje i deljenje zajedničkog "grešnog" ponašanja sa mogućim elementim solidarnosti i sigurnosti.

Liminalni karakter tinejdžera, koji usput napominje Klements, i koji bi opisivao njihov međuprostorni položaj između dece i odraslih se u realnom društvenom životu Lover's Lane pretvara u nešto sasvim drugo. U okviru seksualnog ponašanja koje je socijalno neprihvaćeno, i za tinejdžere i za odrasle, briše se razlika između dve generacije po pitanju onoga šta čine na tom mestu. To znači da se na Lover's Lane dve generacije konfrontiraju međusobno duž opozicije javno – tajno, a ne duž opozicije nedozvoljeno – dozvoljeno, pošto su i jedna i druga u zoni nedozvoljenog. Priroda neprihvatljivosti seksualnog ponašanja dve generacije je različita, ali se u oba slučaja Lover's Lane, u opoziciji van kontrole – pod kontrolom, iskazuje kao mesto koje je "van kontrole". Priroda kontrole je različita i ona je intergeneracijska u slučaju kada roditelji određuju tinejdžerima šta je dozvoljeno u seksualnom ponašanju, ali je intrageneracijska kada je reč o braku i vanbračnim seksualnim odnosima koji se odvijaju "van kontrole" bračnog partnera.

Kada se ovim socijalno-semantičkim opozicijama koje karakterišu radnje i aktere Lover's Lane doda i ona o kojoj govori Klements: neuobičajena seksualna aktivnost – uobičajena seksualna aktivnost, vidi se da Lover's Lane predstavlja bekstvo od infantilizacije seksualnog ponašanja tinejdžera, nedozvoljenog i u mogućnosti redukovano seksualnog koji nema prostor za realizaciju u kome bi bio van kontrole, kao i bekstvo od maritalizacije seksualnog ponašanja odraslih koja je društveno propisana i vezuje seks i brak u neraskidivo jedinstvo.

Da li seksualni ključ otključava značenje legendi?

Etnografija seksualnog ponašanja – koji tinejdžerski strahovi?

Dž. Benet zaokružuje osvrt na interpretativni pristup urbanim legendama navodeći Dandesa, Lindu Dež, Bascoma i Brunvanda kao klasične autore u okviru interpretacije urbanih legendi, smatrajući da opasnost fosiliziranja njihovog pristupa dolazi zato što se "obično ne smatra nužnim ni da se uvreženi pristupi opravdaju, niti da se ponudi nezavisna evidencija o postojanju društvenih strahova i želja, a ni da se dokaže kako se ti strahovi i stvarne priče/performansi međusobno 'uklapaju'". Ukoliko se ostavi po stani bazično performativističko gledište Dž. Benet, koje samo zbog disciplinarnog ugleda pomenutih autora ne izražava potpuno neslaganje sa njihovim pristupom, već zamera "fosilizirajućim" interpretacijama,⁵⁶ što bi zapravo značilo bilo kakvoj primeni tih pristupa, ostaje važno pitanje vezano za strahove kao izvore urbanih legendi. Činjenica je da su se "interpretacije strahom" često zasnivale na deklarativnoj vezi koja nije imala nikakav dokazni postupak, izuzimajući veru u postojanje strahova po sebi generisanih na način koji zastupa psihoanaliza. Međutim, da socijalna geneza strahova i njihovo utvrđivanje u psihičkoj sferi može biti interpretativno sredstvo i bez psihoanalize, ukazao je B. Tolken⁵⁷ navodeći kao primer istraživanja Patrika Malena. "Baveći se psihološkom realnošću, kao što je stvarna opasnost i neizvesnost na poslu, Patrik Malen je pokazao – smatra Tolken – da nije neophodan Frojdoovski pristup da bi se pokazala jasna funkcionalnost skupa verovanja i magijske prakse zasnovana na zajedničkim tenzijama i dinamičkim grupama."⁵⁸ Stoga bi, uvažavajući konstruktivne primedbe Dž. Benet, bilo sasvim moguće kvalitativno unaprediti interpretativni pristup tako što će se "ponuditi evidencija o postojanju društvenih strahova i želja" i "pokazati kako se ti strahovi i stvarne priče uklapaju".⁵⁹

Opisujući posleratne odnose između polova u tinejdžerskom dobu An Mari Kordas piše: "... predstava o ljubavi i romansi koja je formirala integralni deo kulture ljubavnih sastanaka takođe je preusmeravala potencijalno oslobađaju-

⁵⁶ Upravo Dž. Benet nastoji da te interpretacije "fosilizira" i odloži u nekakav muzej ideja i metoda interpretacija, da bi ostavila čist prostor za performativni pristup koji svaki folklorni sadržaj redukuje na njegovu manifestnu funkciju.

⁵⁷ B. Toelken, *Dynamics of Folklore*, Revised and Expanded Edition, Utah State University Press, Logan, Utah, 1996:342.

⁵⁸ Vidi P. Mullen, The Function of Magic Folk Belief among Texas Coastal Fishermen, *Journal of American Folklore*, 82. 1969: 214-25.

⁵⁹ Mišljenje Dž. Benet po kome su samo performansi stvarne priče je tipičan proizvod performativističke teorije i stoga nas ne zanima.

će seksualne fantazije i oblike romantične igre kod tinejdžerki u smeru konzervativnih ciljeva. Na kraju, običaji nametnuti od strane posleratnih adolescentskih vezanih za sastajanje služili su da kontrolišu izražavanje ženske adolescentske seksualnosti, obeshrabre pojave riskantnijih oblika seksualnog ponašanja, kao i da upute misli mladih devojaka ka braku i majčinstvu.⁶⁰ Čitav niz aktivnosti tinejdžerki je sputavao ostvarenje ženske seksualnosti u javnu svest. Tome su služili pisanje dnevnika, sanjarenje u čitaonici, diskutovanje o seksu sa ženskim vršnjacima, ili učestvovanje u odglumljenom 'sudar' sa drugaricom.⁶¹ Prava predigra za brak je bilo učvršćivanje "stabilne veze" kao vežbe za monogamiju i bračnu vernost, da bi, s druge strane, glavni strah odraslih bio da stabilna veza ohrabruje fizičku intimnost i upućuju mlade ljude ka seksualnom odnosu. Devojke toga doba bile su ambivalentne prema ljubljenu i maženju, prvoj stepenici propisanih kompleksnim sistemom pravila, dok je fizičko zadovoljstvo koje su doživljavale za mnoge bilo uznemirujuće. Istovremeno, mladići su bili u pravoj konfuziji i nisu bili sigurni da li da insistiraju na intimnosti ili ne. Maženje i ljubljenje na Lover's Lane tzv. parkiranje bilo je za mnoge devojke vododelnica poželjnog ponašanja u očima okoline, a mnoge su ga smatrale dozvoljenim samo u "stabilnoj vezi". Jedna ispitanica u istraživanju iz 1950. godine je istakla moguću osudu sredine ukoliko bi išla na Lover's Lane ponosno izjavljujući: "Nikada ne radim parking".⁶² Međutim, istraživanja seksualnog ponašanja mladih na koledžu iz 1965. godine pokazuju da je oko trećine devojaka imalo iskustvo nazvano "duboki peting" što podrazumeva manualnu ili oralnu manipulaciju genitalijama⁶³, dok druga istraživanja pokazuju da je 29% devojaka imalo snošaj (intercourse).⁶⁴ Sva kasnija istraživanja rađena na pet godina pokazuju da se broj devojaka koje u određenoj dobi stupaju u seksualne odnose povećavao za oko 5%, a da je upražnjavanje oralnog seksa postalo dominantna zamena za "opasniji" snošaj što je posle dve hiljadite godine dostiglo oko 40 % oba pola i to u dobnoj grupi od 15 do 17 godina".⁶⁵

⁶⁰ A. M. Kordas, *Girl Troubles: Female Adolescent Sexuality In The United States, 1850-1980*. 249. Doktorska disertacija odbranjena avgusta 2002. godine na Temple University u Filadelfiji. Integralni tekst doktorata je dostupan u elektronskoj bazi podataka ProQuest Information and Learning u okviru servisa on line doktorskih teza "Interdisciplinary – Dissertations & Theses" (<http://proquest.umi.com/login/user>).

⁶¹ A. M. Kordas, op.cit. 276.

⁶² A. M. Kordas, op.cit. 297.

⁶³ K. King, J. Balswik, I. Robertson, The Continuing Premarital Sexual Revolution among College Females, *Journal of Marriage and Family*, Vol. 39. No3. 1977: 456.

⁶⁴ R. Clayton, J. Bokemeier, Premarital Sex in Seventies, *Journal of Marriage and Family*, Vol. 42. No.4. 1980: 764.

⁶⁵ M. Regnerus, *Forbidden Fruit. Sex and Religion in the Lives of American Teenagers*, Oxford University Press, Oxford-New York, 2007: 166.

Vreme nastanka urbanih legendi poput "Kuke" i "Dečkove smrti" je "pre-večerje seksualne revolucije" u kome su se javljale jasne frustracije u konfrontaciji seksualnih želja, procesa njihovog oslobađanja i istovremene represije koju je stvarao normativni sistem regulisanja seksualnih odnosa američke srednje klase. Norme, proizašle iz hrišćansko-puritanskog pogleda na seksualnost, uzdrmani ratnim vremenom,⁶⁶ rekonstruišu se u vremenu u kome, zapravo, počinju da erodiraju prvenstveno na nivou uticaja na ponašanje, duže opstajući na deklarativnom planu propisa i propovedanja.

U novom predgovoru poznate knjige "Male and Female. Study of Sexes in Changing World" iz 1955. godine, izašle šest godina ranije, Margaret Mid je konstatovala da su njena zapažanja o načinu ponašanja između polova za svega nekoliko godina zastarela i da se javljaju novi oblici ponašanja.⁶⁷ To saznanje je svakako proširio Kinsijev izveštaj o seksualnom životu muškaraca iz 1948. i žena iz 1953. godine. Kinsijev izveštaj je ukazao na diskrepanciju između proklamovanih normi seksualnog morala američke srednje klase⁶⁸ i seksualne prakse. Saznanja o vanbračnom seksu u životu srednjoklasnih Amerikanaca, koji Kinsijev izveštaj pripisuje polovini muškaraca i četvrtini žena, izgledala su suprotna uvreženom mišljenju o monogamnosti, bračnoj ljubavi i vernosti kao odličjima američkog braka. Kinsijeva seksografija, odnosno, etnografija seksualnog ponašanja, daje drugi deo društvenih okvira tumačenja urbanih legendi o "Kuki" i "Dečkovoju smrti", deo koji ne opisuje tinejdžere, koji su glavni likovi legendi, već drugu grupu korisnika Lover's Lane koju legenda uopšte ne pominje.

Glas prošlosti ili borba za Lover's Lane

Izvođenje hipoteze. Konstatovani dualizam korisnika Lover's Lane je permanentni izvor tenzija i konflikata. Generacijski sudar na Lover's Lane opisan je u legendi nazvanoj "Šerifova ćerka", za koju Brunvand navodi da se širila početkom šezdesetih godina dvadesetog veka. Legenda govori o policijskom prepadu na mladi par u šatoru, razapetom na skrovitom mestu, prihvaćenoj ponudi da se kazna za prekršaj izbegne seksualnom uslugom i otkrićem da je

⁶⁶ Na promene izazvane ratom i masovnim dizbalansom polova usled odsustva velikog broja muškaraca angažovanih u vojnoj službi, koje su se ogledale u heteroseksualnim ili lezbejskim vanbračnim odnosima žena koje su ostale bez muževa, piše A. Kordas (A. M. Kordas, op. cit. 191-248).

⁶⁷ Na ovu opasku Margaret Mid ukazala je Mirijam Rojman u knjizi o seksu i nacionalnom karakteru u Kinsijevom izveštaju. Vidi M. Reumann, *American Sexual Character*, University of California Press, Berkley-Los Angeles-London, 2005: 20-21.

⁶⁸ Zamerka Kinsijevom izveštaju da se prevashodno odnosi na belu, srednjoklasnu Ameriku, kada je u pitanju ispitivanje realnog konteksta formiranja urbanih legendi, govori upravo u prilog te kontekstualizacije s obzirom da su tinejdžerske urbane legende "delo" iste društvene klase.

drugi policajac po redu otac devojke. Druga varijanta govori o paru koji je vodio ljubav u autobioskopu i nezgodno se zaglavio između sedišta da bi lokalni šerif, koji ih je odglavljivao, prepoznao svoju ćerku.⁶⁹ S obzirom da se ovakav susret ne može smatrati direktnim konfrontiranjem, on bi se mogao nazvati "međugeneracijskim susretom prve vrste". Međutim, mogući međugeneracijski susret "druge" vrste bi se mogao opisati kao jednostrano ili čak obostrano prepoznavanje parova različitih generacija koji su sa sličnim ili istim namerama došli na Lover's Lane. Deo tog susreta bi se mogao opisati zamišljenim dijalogom: "Vidi, ono je auto mog oca". "Da, da. A, ona sa njim je moja profesorka". Drugi, obrnuti smer prepoznavanja doveo bi do situacije u kojoj roditelj, bez obzira na stepen neodobravanja onoga što je video, ne sme da pokaže da je u posedu informacije jer je dobijena na "zabranjenom mestu", kao i do svesti o opasnosti da i sam bude viđen i prepoznat.

Zašto su se manijak sa kukum ili ubica dečka, sa sekirom ili bez nje, okomili baš na mlade parove, ili zašto legenda o "Kuki" ne opisuje kako su se bekstvom sa ljubavnog druma spasili njegovi redovni korisnici – sredovečni muškarac i njegova nešto mlađa ljubavnica? Legenda nema obavezu ili nameću da štiti privatnost niti spontanu diskreciju kakvu mogu imati policijski izveštaji, što dovodi do pitanja zašto "Kuka", za razliku od Česmena, nije napadao starije parove već samo tinejdžere. Moguće je pretpostaviti da su folkloristi zabeležili samo tinejdžerske legende s obzirom da su kao informatore uglavnom koristili svoje studente, a da su to potom prihvatili i pisci kriminalnih romana i scenaristi horor filmova. Ova usmerenost folklorista na mlađu populaciju ipak ne bi mogla da bude apsolutna prepreka da se nigde ne zabeleži "Kukin napad" na stariji par na Lover's Lane, pa je, stoga, sasvim moguće pretpostaviti da su postojale samo tinejdžerske legende, odnosno, legende koje govore o tinejdžerskom paru i njihovim nevoljama na ljubavnom mestu.

Ukoliko se, to što legenda izostavlja drugu generaciju iz domena Kuke ili nekog drugog zločinca, dopuni sa nepostojanjem podataka o prenošenju legende u toj generaciji, sužava se polje na tinjedžere koji su i objekt legende i njeni prenosioci. Starija generacija, ukoliko i kada se seća legende, seća se nje kao dela tinejdžerskog doba što se vidi već iz opisa informatora koji su tek izašli iz tinejdž perioda i koji se legende sećaju uz izvesnu ironiju prema sopstvenom verovanju ili prepričavanju svega nekoliko godina ranije. Stoga je sasvim moguće pretpostaviti da je generisanje legende na strani starije generacije, koja je legendu prihvatila i prenosila, bila usmerena ka mladoj.

Dokazni potupak. Kada se analizira folklorni materijal i pokušava utvrditi deterministički niz koji rezultira određenom folklornom tvorevinom uvek se javlja problem valjanosti dokaza. Moguće je napraviti poređenje između izvođenja dokaza u postupku analize legende i takvog postupka u razvijenom

⁶⁹ J. H. Brunvand, op. cit. 145-146.

američkom pravosudnom sistemu. Procedura dokazivanja načina formiranja folklorne tvorevine se u potpunosti ne može poklopiti s američkom procedurom dokazivanja krivice u krivičnom postupku i skoro je uvek moguće da ostane osnovana sumnja ("reasonable doubt"), jer se u dokaznom postupku koriste isključivo posredni dokazi ("circumstantial evidence"). Osim posrednih dokaza za utvrđivanje krivice neophodan je i motiv koji povezuje počinio- ca i počinjeno delo, što bi u analizi folklornih tvorevina vodilo ka razmatranju motivacije⁷⁰ grupe "tvoraca" određene tvorevine.⁷¹

Ako se može smatrati izvesnim da su korisnici Lover's Lane pripadali različitim generacijama, opšte poznavanje moralnih normi društvenog sloja u datom vremenu uzrokuje sasvim konkretan antagonizam različitih starosnih grupa. Taj antagonizam nije apstraktan i ne odnosi se na "sukob generacija", već je sasvim konkretan i odnosi se na korišćenje Lover's Lane. Dvostruko korišćenje ljubavnog kutka, pri kojem bi se generacije sudarale, potencijalni je izvor teško rešivih porodičnih konflikata.

U trenutku nastajanja ili postojanja bazičnog konflikta oko korišćenja Lover's Lane javlja se opšteamerički poznat slučaj prepada na parove parkirane na vidikovcima i drugim skrovitim mestima u okolini Los Angelesa. Slučaj Česmen, za koji B. Elis⁷² s pravom smatra da je bitno uticao na generisanje legende o manijaku sa kukom, otvoren je njegovim hapšenjem januara 1948. godine i trajao je sve do izvršenja smrtne kazne 2. maja 1960. uz odjeke koji su se javljali i posle. Prvo beleženje i rast legende poklapa se sa trajanjem slučaja Česmen.

Ukoliko se legende šire po principu cevovoda,⁷³ koji povezuje članove užih grupa, onda se prenose i preko onih čvorišta koja čine vezu između horizontal-

---

⁷⁰ Pojam motivacije kreatora se u potpunosti razlikuje od prozaičnog pojma motivacije prisutnom u teoriji performansa koja pod time podrazumeva motive naratora da nešto priča.

⁷¹ Dalje poređenja analize folklorne tvorevine sa pravnom procedurom koja bi rezultirala analogijom sa forenzičkim dokazima ili izjavama svedoka, ostaju za neku buduću raspravu.

⁷² B. Ellis, op. cit. 63. Elis navodi da su i se i u drugim legendama kriminalni događaji javljali kao inspiracija folklornim tvorevinama, što potvrđuju i nalazi drugih folklorista kao što su opominjući narativi o srećnim bekstvima koji prate nerazjašnjena ubistva zabeleženi u malom teksaškom gradu Hantsvilu. (A. Davis, Narrative Reactions to Brutal Murders: A Case Study, *Western Folklore*, Vol. 49. No. 1. 1990: 99-109). Preplitanje folklorne tvorevine i stvarnog događaja i uticaj tog događaja na dalji razvoj legende o dečkovoj smrti u Engleskoj, detaljno je opisao M. Wilson direktno analizirajući legendu i bekstvo iz zatvora kriminalca nazvanog "Ludak sa sekirom". (M. Wilson, Legend and Life. "The Boyfriend's Death and Mad Axeman", *Folklore*, Vol. 109. 1998: 89-95).

⁷³ Folklorističku teoriju o difuziji folklornih tvorevina postavili su Linda Dež i Andre Vašonji, a detaljno razradio i aplicirao na konkretna istraživanja Geri Alan Fajn,

nih ravni. Ukoliko se, pak, iz vodoinstalaterske terminologije, koja je folkloristima poslužila u ilustrativne svrhe,⁷⁴ pređe u sociološku ili socijal-psihološku, prenošenje legendi unutar grupe se odvija načinom koji se može sociometrijski utvrditi, ali se u pojedinim tačkama događa i komunikacija sa članovima druge grupe. Konkretno, ukoliko se radi o nekoj tinejdžerskoj priči, ona se unutar grupe prenosi od pojedinca do pojedinca u skladu s unutargrupnim relacijama, ali se u nekim tačkama sociograma vezom sa pripadnicima druge generacije vezuje za drugu grupu – grupu roditelja ili grupu starijih. Ispitujući širenje legende o smrtonosnom dejstvu Pop-Rock bombona, G. A. Fajn je konstatovao da se kao pouzdan izvor legende uzima neka starija osoba, dok je sociogram grupe devojčica pokazao da su oba glavna unutargrupna izvora pričanja legende priču čule od babe, odnosno, majke.⁷⁵ Socijalni cevovodi, za razliku od tehničkih koji predstavljaju tek polovinu vodovodno-kanalizacionog sistema, kroz "cevi" spajaju dve grupe i protok informacija je dvosmeran. Tako se može zamisliti dotok legende o smrti dečka iz starije u mlađu generaciju koja, da bi koliko-toliko ublažila strah od jezovitog završetka boravka na Lover's Lane, iz svog kognitivnog rezervoara vadi kuku i time omogućava happyend horor priče.

Uključivanje samog artefakta – kuke – u legendu pre je rezultat opšte prisutnosti kuke u dečijoj i tinejdžerskoj svesti nastaloj pre na osnovu Diznjevog filma "Petar Pan" (1953. godine), nego iz Česmenovog nadimka za koji su znali samo oni koji su detaljno pratili njegov slučaj. Film "Petar Pan" ne samo da je raširio svest o postojanju zaboravljenog nadomestka za ljudsku ruku korišćenog u "davnna gusarska vremena", već ga je i direktno vezao za negativan i surov lik Kapetana Kuke. U narativnom smislu kuka je omogućila srećan kraj jezovitog događaja i omogućila tinejdžerima da izbegnu suočavanje sa smrtnim ishodom koji nosi priča o dečkovoj smrti. Prema tome, kuka u legendi o manijaku koji nema jednu ruku je ublažavajući element i sredstvo tinejdžerske transformacije imputovane legende.

Podložnost horor priča tinejdžera i razlog zašto je legenda prihvaćena i transformisana, istovremeno šireći se u oba oblika, proizlazi iz frustracija nastalih razvojnom transformacijom seksualnog ponašanja i odnosom te transformacije prema skupu moralnih normi. Seksualno ponašanje tinejdžera u vremenu nastanka legendi prolazi kroz imanentnu razvojnu transformaciju samog pojedinačnog tinejdžera, ali i kroz transformaciju modela ponašanja. Seksualno ponašanje tinejdžera u nekim kasnijim decenijama eliminiše neke

---

istražujući difuziju glasina i legendi u malim grupama adolescenata. Vidi G. A. Fine, *Manufacturing Tales*, University of Tennesy Press, Knoxville, 1992: 86-119.

⁷⁴ O Fajnovoj sociološkoj folkloristici vidi D. Antonijević, Treći pravac u folkloristici: sociološki pristup Gerija Alana Fajna, *Etnoantropološki problemi*, God. 1. Sv. 2. Beograd, 2006: 125-156.

⁷⁵ G. A. Fine, 104.

od tih strahova koji su postojali šezdesetih godina. U generaciji u kojoj se gubi prepričavanje legende o manijaku sa kukom, oralni seks u stvarnosti supstituiše "making out", odnosno, željeni/nepoželjni snošaj (intercourse) kao puni seksualni odnos, ili je u potpunosti akceptirana upotreba kondoma izazvana strahom od polno prenosivih bolesti.

Završna reč

Kada govori o legendi o manijaku sa kukom u poslednjoj četvrtini dvadesetog veka, Bil Elis⁷⁶ je kvalifikuje kao dečiju horor priču u strukturiranim događajima, kao što su Halovin žurke, smatrajući da im je izazivanje straha na dan koji služi za izazivanje straha u situaciji koja služi za izazivanje straha primarna funkcija. U skladu sa performativnom teorijom Elis izostavlja sadržaj i značenje legende koji se mogu pročitati i kao upozorenje da se izbegava Lover's Lane, upozorenje, koje je konstatovao još Barnes u provom tekstu o "Kuki", redukujući legendu na poruku: "Don't park."⁷⁷ Barnsovoj poruci se može dodati da je u njoj sadržan, s jedne strane, i moralni stav prema vremenu pogodnom za stupanje u seksualne odnose i braku kao socijalnom okviru seksa, i s druge strane želja da se najpogodnije mesto za vanbračni seks sačuva od upada opasnih uljeza – dece, kojoj se bračni okvir propoveda kao poželjan.

Ivan Kovačević

Hook or hatchet – Lover's Lane, love scene epilogue

Myth of a couple who escape death in a chance encounter with the psychopath with a hook instead of a hand, is one of the ten classic urban legends that have been brought to public attention by folklorists during the sixth and seventh decade of the twentieth century. Eminent Anglo-American folklorists dedicated entire papers, or significant portion in their works to this tale, as a contribution to the study of urban legends as a folk genre. In this essay, the legend of the hook is closely linked with the *boyfriend's death* legend, its hermetic interpretation, and contextualization in the social reality of sexual relations at the time in which it occurs.

Key words: urban legends, American legend of the hook, boyfriend's death legend, lover's lane, sex in the car.

⁷⁶ B.Ellis, op. cit. 66.

⁷⁷ D. Barnes, Some Functional Horror Stories on the Kansas University Campus, *Southern Folklore Quarterly*, 30. 1966: 312.

Ivan Kovačević

Le crochet ou la hache –
épilogue de la scène d'amour sur Lover's Lane

La légende du couple qui a, par un concours de circonstances, évité la mort dans la rencontre avec un obsédé sexuel ayant un crochet à la place du bras est l'une des dix légendes urbaines classiques qui ont attiré l'attention des folkloristes au cours de la sixième et septième décennie du vingtième siècle. Les folkloristes anglo-américains les plus éminents ont consacré à la légende du "Crochet" des travaux entiers ou du moins une place importante dans leurs travaux consacrés à des légendes urbaines comme genre folklorique. Dans ce travail la légende du "crochet" est considérée en rapport étroit avec la légende de la mort du petit ami ("Boyfriend's death") et l'interprétation hermeneutique de la légende, puis avec sa contextualisation dans la réalité sociale des rapports sexuels de l'époque où apparaissent ces légendes lorsque sont mises en place les déterminantes sociales de leur conception et du mode de leur création.

Mots-clés: Légendes urbaines, Amérique, légende du "crochet", "Hook", légende de la mort du jeune homme, "Boyfriend's Death", Lover's Lane, sexe dans la voiture.